

14. Suurvalta-aseman romahdus

**Tietoisku: Ruotsi menetti suurvalta-
asemansa**

Ruotsin kartta noin vuodelta 1700.

Ruotsin suurvaltakausi ja yhteenoton siemenet

- 1600-luvulla Ruotsi onnistui nousemaan suurvallaksi naapurivaltioiden heikkouden vuoksi.
- Venäjä suljettiin pois Itämereltä.
- Riika oli valtakunnan suurin kaupunki, ”Ruotsin leipäkori”.
- Heikot naapurit odottivat tilaisuutta hyökätä Ruotsin kimppuun.
- Vuonna 1697 kuninkaaksi nousi säätyjen tuella vasta 15-vuotias Kaarle XII, joka piti itseään erehtymättömänä.
- Hän sai päävastustajakseen Venäjän uuden tsaarin Pietari I:n.

Suuri Pohjan sota 1700–21

- Puola, Tanska ja Venäjä muodostivat liittokunnan, joka hyökkäsi Ruotsin kimppuun vuonna 1700.
- Ruotsi aloitti voitokkaasti: löi Pietari Suuren joukot Narvassa marraskuussa 1700.
- On väitetty, että soturikuningas Kaarle XII aliarvioi vastustajansa kyvyt voiton jälkeen.
- Ruotsi soti seuraavat vuodet Puolassa ja lopulta nujersi sen.
- Samaan aikaan Venäjä panosti voimakkaasti joukkojensa vahvistamiseen.

Pietarin strateginen painoarvo

- Venäläiset perustivat vuonna 1703 pienelle Jänissaarelle linnoituksen ruotsalaisilta vallatun Nevajoen suiston puolustamiseksi. Pian aloitettiin myös kaupungin rakentaminen.
- Siihen asti suurvalta-Ruotsi oli hallinnut Itämerta, joka oli käytännössä Ruotsin sisämeri.
- Nyt Venäjä avasi portin länteen. Pietariin perustettiin satama, josta oli pääsy Itämerelle.
- Suomen syrjäisen maa-alueen strateginen painoarvo nousi.
- Tsaari Pietari teki Pietarista pääkaupungin vuonna 1712.

Isonvihan aika 1714–21

- Venäjä voitti Ruotsin joukot Pultavassa Etelä-Ukrainassa vuonna 1709 ja sai valtavan joukon sotavankeja.
- Venäjä valloitti Viipurin vuonna 1710. Ruotsi ei pystynyt enää puolustamaan Suomea, jonka Venäjä miehitti vuonna 1714.
- Venäläiset olivat miehittäjinä raakoja ja väkivaltaisia varsinkin suomalaisia siviilejä kohtaan. Kiduttaminen, murhaaminen, raiskaaminen ja orjiksi Venäjälle vieminen olivat arkipäivää.
- Pelko venäläisiä kohtaan jäi ihmisten mieliin vuosikymmeniksi.

Soturikuninkaan tappio

- Pultavassa Ruotsin kokeman sotilaallisen katastrofin jälkeen Kaarle XII pakeni Turkkiin, jossa hän vietti peräti viisi vuotta.
- Kaarle XII palasi Ruotsiin ratsastaen läpi Euroopan vuonna 1714.
- Kaarle ilmeisesti pyrki pääsemään sodasta eroon, mutta hyökkäsi kuitenkin Norjaan vuonna 1718. Tällä sotaretkellä hän kuoli.
- Lopulta Suuri Pohjan sota päättyi Uudenkaupungin rauhaan vuonna 1721.
- Ruotsi menetti suurvalta-asemansa ja paljon alueita: Baltian, Inkerinmaan ja Käkisalmen läänin eteläosat.

 Ruotsin menettämä alue